

Archeologienota

Gent, Zwartezustersstraat 18
aanpassing

Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Overzicht maatregelen	1
3	Gemotiveerd advies.....	2
	<i>Datering en interpretatie onderzoeksterrein</i>	<i>2</i>
	<i>Waardering archeologische vindplaatsen</i>	<i>2</i>
	<i>Impactbepaling.....</i>	<i>3</i>
	<i>Bepalingen van de maatregelen</i>	<i>5</i>
	3.1.2 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek.....	5
	3.1.3 Volledigheid van het vooronderzoek.....	5
	3.1.4 Bepalingen van maatregelen	5
4	Programma van Maatregelen	7
	<i>Administratieve gegevens</i>	<i>7</i>
	<i>Onderzoeksopdracht</i>	<i>7</i>
	4.1.1 Afbakening opgravingszone	7
	4.1.2 Onderzoeksdoelstellingen	8
	4.1.3 Onderzoeksvragen	8
	<i>Onderzoeksstrategie en methode en technieken</i>	<i>9</i>
	4.1.4 Algemene onderzoeksmethode.....	9
	4.1.5 Specifieke methodologie	9
	4.1.6 Specifieke sporen, sporencombinaties en archeologische structuren	10
	4.1.7 Natuurwetenschappelijk onderzoek.....	12
	4.1.8 Voorziene afwijkingen van de CGP en de algemene bepalingen onderzoekstechnieken en specifieke methode.....	12
	<i>Technisch kader</i>	<i>12</i>
	4.1.9 Termijn.....	12
	4.1.10 Begroting (raming)	13
	4.1.11 Personeelseisen.....	13
	<i>Deponering en conservatie archeologisch ensemble.....</i>	<i>14</i>
	<i>Sloopvoorwaarden</i>	<i>14</i>
5	Lijsten	15
	<i>Plannenlijst</i>	<i>15</i>
	<i>Tabellenlijst</i>	<i>15</i>

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Gent, Zwartzustersstraat 18 aanpassing
Ligging	Zwartzustersstraat 18, gemeente Gent, provincie Oost-Vlaanderen
Kadaster	Stad Gent, Afdeling 15, Sectie F, Perceel 1028B
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2023-0801
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2023I247)
Bewaarplaats archief	KBR

Actoren

Auteur	Ben Van Genechten Kirsten Note
Betrokken actoren	Robrecht Vanoverbeke (archeoloog)
Betrokken derden	N.v.t.

Plangebied

Oppervlakte plangebied	703 m ²
Oppervlakte advieszone	703 m ²
Kartering gewestplan	Woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde

Alle in dit document gebruikte plannen zijn afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹, tenzij anders vermeld.

2 Overzicht maatregelen

ADVIES	OPPERVLAK AANTAL	/ TIJDSTIP	VOORWAARDE
OPGRAVING	703 M ²		AKTENAME ARCHEOLOGIENOTA ² EN HET VERKRIJGEN VAN DE

¹ GEOPUNT VLAANDEREN 2023 – administratief, historisch, orthofotografisch

² Zie hoofdstuk Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.

3 Gemotiveerd advies

Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Op basis van de resultaten van het assessmentonderzoek kan al een eerste inschatting gemaakt worden van een datering van het plangebied. Aan de hand van de cartografische bronnen en de CAI-kaart kan aangetoond worden dat er een zeer sterke indicatie is voor menselijke aanwezigheid in de omgeving van het plangebied in het verleden en dit voornamelijk in de middeleeuwen.

Cartografische en historische bronnen wezen uit dat het plangebied zich in één van de oudste uitbreidingen van Gent bevindt, met name die die werd begrensd door de Houtlei, een kanaal dat nu nog (deels) te zien is in het straatbeeld als de Oude Houtlei. De Houtlei en de uitbreiding van de stad dateert vanaf de 12e eeuw. Reeds in de 13e eeuw werd de stad ten westen van het plangebied opnieuw uitgebreid. De cartografische bronnen kunnen geraadpleegd worden vanaf 1534. Hierop is te zien dat het plangebied nog steeds in een zeer druk bebouwde zone ligt. Op deze kaart is ook voor het eerst te zien dat er zich een kapel en klooster direct rondom het plangebied bevinden. Op een kaart uit 1756 wordt de kapel direct ten oosten van het plangebied aangeduid als de Brouwerskapel, terwijl er zich direct ten zuiden het Zwartzusterklooster bevond. In hoeverre deze kapel en klooster invloed hadden op de bebouwing ter hoogte van het plangebied, is niet duidelijk. Het is ook niet duidelijk wanneer deze kapel of klooster werden gesticht. Duidelijker is wel dat beiden wellicht ten tijde van de Franse Revolutie werden vernield, een goed gekend fenomeen.

Algemeen kan met zekerheid gesteld worden dat het plangebied zeker vanaf de 12e eeuw werd bebouwd, en dit continu tot het heden. Oudere sporen of bewoningsfasen zijn evenwel niet uit te sluiten. Het is niet duidelijk hoeveel er werd her- of verbouwd en hoeveel de huidige bebouwing voor verstoringen heeft gezorgd. Het huidige burgerhuis is ook opgenomen als bouwkundig erfgoed.

Waardering archeologische vindplaatsen

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid gezegd worden dat er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Reeds vanaf 1534 is op cartografische bronnen zeer drukke bebouwing te zien, en historisch onderzoek gecombineerd met omliggende CAI waarden maakt duidelijk dat het plangebied wellicht reeds vanaf de 12e eeuw werd bebouwd. Ook waren er een kapel en klooster in de directe omgeving aanwezig. Ook sporen van oudere periodes zijn niet uit te sluiten.

Impactbepaling

Nieuwe fundering

Er wordt een nieuwe fundering voorzien ter hoogte van de nieuwe fietsenstalling en de liftput (zie verder). Deze fundering wordt aangelegd met een vorstrand die tot 90 cm diep zal gaan (ca. 25 m²). Enkele funderingen worden behouden en gebruikt bij het herinrichten van het pand. Hiervoor worden geen bodemingrepen voorzien.

Vloerplaat

Ter hoogte van de nieuwe fietsenstalling in het noordoosten van het terrein zal, naast de nieuwe fundering, ook een nieuwe vloerplaat worden aangelegd. Deze zal tot 30 cm diep worden aangelegd (ca. 370 m²). Aangezien ter voorbereiding van het aanleggen van de nieuwe fietsenstalling de voormalige zal gesloopt worden, en de nieuwe zich geheel binnen het gabarit van de bestaande versterking zal bevinden, is er hier wellicht zeer weinig tot geen impact op mogelijk erfgoed.

Infiltratiekelder

Onder een deel van de fietsenstalling zal een infiltratiekelder voorzien worden. De oppervlakte en versterkingsdiepte bedragen 20 m² en 1 m.

Uitbreken bestaande vloer

Aangezien het een beschermd herenhuis betreft, dienen de buitenmuren bewaard te blijven. Enkel de interne opbouw wordt aangepast. Hiervoor worden de oude vloeren binnenin het pand verwijderd en wordt er een nieuwe vloeropbouw voorzien. Deze ingrepen zullen de bodem tot op ca. 40 cm diepte verstoren (ca. 35 m²).

Liftput

In het zuidwesten van het plangebied wordt een liftput voorzien die tot 150 cm diep zal aangelegd worden. De liftput wordt ook nieuw gefundeerd (zie boven).

Waterputten/ septische put

In de tuinzone worden drie waterputten en één septische put aangelegd. De versterkingsdiepte bedraagt voor de waterputten ca. 2,2 m en ca. 2 m voor de septische put (ca. 20 m²).

Nieuwe riolering

Er wordt nieuwe riolering en afwatering voorzien verspreid over het plangebied. Hiervoor zal de bodem tot 60 cm diepte worden verstoord.

Groenzone

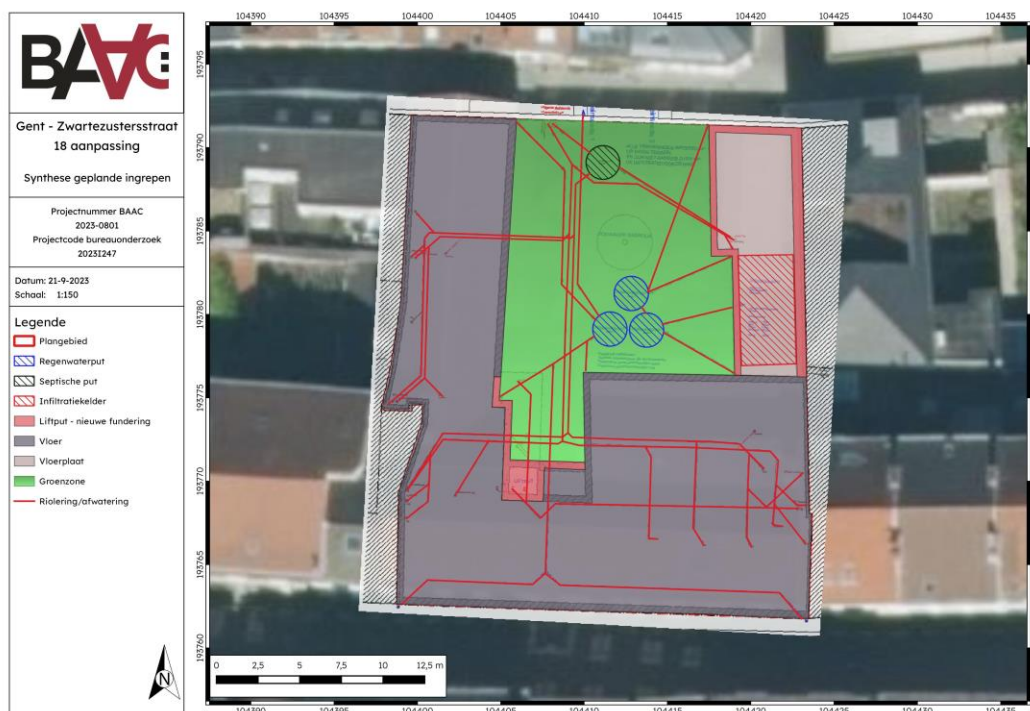
De reeds bestaande tuin zal opnieuw worden aangelegd. De bestaande verharding wordt verwijderd en er wordt nieuw gras ingezaaid. De algemene versterking hiervoor zal tot max 30 cm gaan (ca. 200 m²). Aangezien er in de bestaande toestand ook reeds vrij veel verharding aanwezig is, wordt er voor de groenzone ook weinig tot geen impact op het erfgoed voorzien.

Magnolia

In het midden van de tuinzone bevindt zich een magnolia, die moet behouden blijven.

Tabel 1: Overzicht impact per ingreep onder het maaiveld

GEPLANDE WERKEN	IMPACT	OPPERVLAKTE
NIEUWE FUNDERING	90 cm + 20 cm buffer	Ca. 25 m ²
VLOERPLAAT	30 cm + 20 cm buffer	Ca. 370 m ²
UITBREKEN VLOER	40 cm + 20 cm buffer	Ca. 35 m ²
LIFTPUT	150 cm + 20 cm buffer	Ca. 3 m ²
WATERPUTTEN	≤ 220 cm + 20 cm buffer	Ca. 20 m ²
RIOLERING	60 cm + 20 cm buffer	Sleuf/beperkt breedte
GROENZONE	30 cm + 20 cm buffer	Ca. 200 m ²
INFILTRATIEKELDER	100 cm + 20 cm buffer	Ca. 20 m ²

Plan 1: Synthese bodemingrepen (digitaal; 1:1; 21.09.2023)

Bepalingen van de maatregelen

3.1.2 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

Omwille van het archeologisch potentieel dat als matig wordt ingeschat voor de perioden voor de middeleeuwen, en als zeer hoog voor de periode vanaf ca. de 12e eeuw tot de nieuwste tijd en omwille van de ligging van het plangebied in een archeologisch vastgestelde zone is het potentieel op kennisvermeerdering zeer groot.

3.1.3 Volledigheid van het vooronderzoek

Het plangebied heeft een aantoonbaar hoog archeologisch potentieel. Het gebied ligt in een archeologische zone en aan de hand van deze bureaustudie kon worden aangetoond dat het potentieel op kennisvermeerdering zeer groot is. De aanwezigheid van een site wordt immers met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid verwacht. Het is niet geweten of het plangebied op bepaalde delen al dan niet verstoord is. Er is voldoende info voor de opmaak van een plan van aanpak voor een opgraving en er wordt dan ook geadviseerd om geen verder archeologisch vooronderzoek uit te voeren. De logische volgende stap binnen deze ontwikkeling is een archeologische opgraving.³

3.1.4 Bepalingen van maatregelen

Mogelijkheden behoud in situ

De geplande bodemingrepen verstoren zeker archeologisch waardevolle restanten. Deze bodemingrepen zijn echter plaats specifiek en essentieel binnen de uitvoer van de beoogde bouwwerkzaamheden. De bodemingrepen kunnen met andere woorden niet verplaatst of geannuleerd worden. Behoud *in situ* van de vindplaatsen is bijgevolg uitgesloten. Er moet worden overgegaan op een andere wijze van de realisatie van de kenniswinst van de vindplaats.

Realisatie potentieel op kenniswinst vindplaats

De realisatie van het potentieel op kenniswinst bij de vindplaats kan niet bekomen worden door een verdere uitwerking van de reeds aangelegde archeologische ensembles. Enkel een bijkomend archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem kan het volledige potentieel van het bodemarchief aan het licht brengen en de kenniswinst die dit potentieel met zich meebrengt realiseren.

Keuze en motivatie onderzoeksmethode

Aangezien het vooronderzoek op basis van het Verslag van Resultaten volledig kan beschouwd worden, en behoud *in situ* van de waardevolle archeologische vindplaatsen uitgesloten is, dienen de aanwezige archeologische resten aan de hand van een opgraving onderzocht worden. De te volgen bepalingen van maatregelen worden ingegeven door de resultaten van het vooronderzoek en de impact van de geplande bodemingrepen.

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

Opgraving

De advieszone voor de opgraving omvat het volledige areaal van het onderzoeksterrein waar binnen het kader van de omgevingsvergunning bodemingrepen gepland zijn. Een impactanalyse toonde immers aan dat deze in de bodem doordringen vanaf 30 cm tot plaatselijk 200 cm. Aangezien er met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid een archeologische site is binnen het plangebied, is direct opgraven aangewezen.

4 Programma van Maatregelen

Administratieve gegevens

Naam site	Gent, Zwartezustersstraat 18		
Ligging	Zwartezustersstraat 18, 9000 Gent, provincie Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Stad Gent, Afdeling 15, Sectie F, Perceel 1028B		
Coördinaten	Noordwest:	x: 104398,750	y: 193791,997
	Noordoost:	x: 104423,637	y: 193791,997
	Zuidwest:	x: 104398,750	y: 193761,500
	Zuidoost:	x: 104423,637	y: 193761,500

Onderzoeksoopdracht

4.1.1 Afbakening opgravingszone

Gezien de aard van de werken en het groot archeologisch potentieel, wordt het gehele plangebied opgenomen als onderzoeksterrein. Gezien de eerder geringe oppervlakte is het ook niet aangewezen om het onderzoeksterrein op te delen.

Plan 2: Plangebied met afbakening van de zone voor opgraving⁴
(digitaal; 1:1; digitaal; 1:1; 23.11.2022)

⁴ AGIV 2022

4.1.2 Onderzoeksdoelstellingen

De resultaten van een opgraving kunnen meer inzicht verschaffen in de geschiedenis van het plangebied als burgerhuis en als deel van de uitbreiding van de stadsomwalling van de stad Gent in de 12e eeuw, waar de dynamiek van stadsuitbreiding en -ontwikkeling in de 13e-14e eeuw meer dan waarschijnlijk sporen heeft achtergelaten in het bodemarchief. Een opgraving kan nieuwe informatie aan het licht brengen, bestaande zekerheden bevestigen of ontkrachten of nieuwe feiten kan aanbrengen. Deze nieuwe feiten kunnen dan weer de aanzet vormen voor verder wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot deze site. Deze wetenschappelijke doelstelling wordt verder genuanceerd in de onderzoeksvragen.

4.1.3 Onderzoeksvragen

Bodem, stratigrafie en paleolandschap

- Op welke hoogte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Wat was de genese van de bodemhorizonten?
- Hoe kaderen de bevindingen omtrent de opbouw en de genese van de bodem binnen de kennis over het ruimere paleolandschap?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context en de archeologische sites?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Wat was de opbouw van de antropogene stratigrafie van het onderzoeksterrein? Komen deze bevindingen overeen met de omschrijving van de algemene stratigrafie van het terrein tijdens het proefputtenonderzoek?
- Wat is de relatie tussen de stratigrafie van het terrein en de verschillende sites (per occupatiefase)?

Sporen en structuren

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja, hoeveel niveaus zijn te onderscheiden? Wat is de omvang? Komen oversnijdingen voor?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

Onderzoeksstrategie en methode en technieken

In volgende paragraaf wordt de aangewezen onderzoekstrategie, -methode en -technieken toegelicht. De locatie van het onderzoek werd reeds bepaald in bovenstaande paragraaf.

4.1.4 Algemene onderzoeksmethode

Er wordt aangeraden om zo groot mogelijke oppervlaktes in een enkele beweging bloot te leggen. Op deze manier kunnen de interne relaties tussen afzonderlijke sporen zichtbaar gemaakt worden. Doch moet bij het kiezen van de oppervlakte van de werkputten gekozen worden voor een dergelijke omvang dat ze niet té groot worden en de sporen te lang onderworpen zijn aan degradatie door mogelijke regen, droogte of vorst.

Boven- en ondergrond blijven gescheiden tijdens het afgraven, zodat deze ook in de juiste volgorde kunnen teruggebracht worden na afronding van het onderzoek. Het veldwerk wordt dermate georganiseerd dat er efficiënt en wetenschappelijk verantwoord wordt opgegraven. Er wordt gestreefd naar een maximale afstemming van kranen en grondverzet enerzijds en opgravingsploegen anderzijds. Opgelegde opgravingsvlakken mogen niet betreden worden met kraan of ander zwaar materiaal. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is.

De aanleg van profielen is volledig te bepalen door de veldwerkleider, maar noodzakelijk gezien het ontbreken van vooronderzoek. Bij erfgreppels en andere lineaire structuren die de opgravingszone uitlopen, wordt een profiel aangeraden om de relatie met de bodem te kunnen bepalen.

Voor de algemene vereisten waaraan de opgraving dient te voldoen, wordt verwezen naar het hoofdstuk 15 in de Code van Goede Praktijk. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk hoofdstukken 14 en 15.

4.1.5 Specifieke methodologie

Registratie bodem en stratigrafie

Het dwarsprofiel aan de scheidende putwand wordt gedocumenteerd. Dit profiel wordt opgeschoond voor zover de veiligheid en stabiliteit dit toelaten, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaal), ingetekend op schaal 1:20 en beschreven. Desgewenst worden bijkomende maatregelen genomen om de veiligheid en stabiliteit te verzekeren. Bij elk profiel wordt de absolute hoogte van het maaiveld genomen en op plan aangebracht. Indien er sprake is van meerdere potentiële archeologische niveaus, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Wanneer archeologisch relevante sporen worden aangetroffen, worden deze gedocumenteerd volgens de methoden opgelegd in de Code Goede Praktijk. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren.

Archeologische niveaus

Van de opgravingsput wordt in de regel de volledige stratigrafische sequentie onderzocht tot op de aangegeven diepte, met name de verstoringsdiepte. De opgravingsput wordt aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen

op de verticale stratigrafische en horizontale opbouw van het archeologisch bestand. De diepte van de aan te leggen vlakken wordt bepaald tijdens het veldwerk zelf door de veldwerkleider en op basis van de verstoringsdieptes van de geplande werken. Na het opgraven van elk vlak wordt geverifieerd, op basis van de vaststellingen uit de putwanden en door middel van lokale verdiepingen van het opgravingsvlak, of er zich dieperliggende niveaus met archeologische sporen of vondsten voordoen. In voorkomend geval wordt een nieuw opgravingsvlak aangelegd en onderzocht. Indien de diepte van de opgravingsput de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen tot in de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie geplaatst om de stratigrafie in kaart te brengen.

Spoorregistratie

Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Omvangrijke sporen worden slechts gecoupeerd of in diepteniveaus opgegraven tot op het volgende vlak, en pas verder gecoupeerd of in diepteniveaus opgegraven na het aanleggen en registreren van dat volgende vlak. Bij het aanleggen van diepere opgravingsvlakken worden geen sporen uit het hoger liggende vlak ongedocumenteerd weggegraven. Gebouwde archeologische structuren worden niet uitgebroken tenzij dit noodzakelijk is voor het verder onderzoek.

Vondsten

Vondsten worden gescheiden ingezameld per spoor en per vondstcategorie. Bij het met de hand inzamelen van vondsten wordt compleetheid nagestreefd. Een uitzondering op de regel dat alle vondsten worden ingezameld, met name door het niet inzamelen of selectief inzamelen van bepaalde vondsten of vondstcategorieën, kan gemaakt worden op basis van de vondstendensiteit of -aard, en de vraagstellingen uit de bekrachtigde archeologienota, de bekrachtigde nota, de toelating, of de voorwaarden bij deze drie. Ingezamelde vondsten worden nooit op het terrein achtergelaten.

Metaaldetectie

Elk aangelegd vlak wordt met een metaaldetector geprospecteerd, zodat vondsten gelokaliseerd worden voordat zij tevoorschijn komen. Het gebruikte apparaat beschikt steeds over een functie voor metaaldiscriminatie en een functie om storende achtergrondsignalen te onderdrukken of filteren. Metaalvondsten die zich in sporen bevinden, worden ingezameld bij het couperen of uitgraven van het spoor. Vondsten die ingezameld worden bij het aanleggen van het vlak en die niet aan een spoor toegeschreven kunnen worden, worden op het vlakplan aangeduid met hun vondstnummer.

4.1.6 Specifieke sporen, sporencombinaties en archeologische structuren

Gebouwde archeologische structuren

Zie bepalingen CGP 15.8.1. Gebouwde archeologische structuren, zowel in geologisch als in biologisch materiaal, worden op dusdanige wijze onderzocht en geregistreerd dat constructie, fasering, materiaalgebruik, afwerking en bouwtechniek duidelijk zijn. Wanneer nuttig worden stalen voor natuurwetenschappelijke analyse genomen. Deze houden rekening met de onderscheiden constructiefases en worden aangeduid op het plan of aanzichttekening van de constructiefase.

Waardevolle vloerniveaus

Elk vloerniveau wordt in detail gedocumenteerd in functie van gebruikssporen en resten van er op of in gebouwde constructies (binnenmuren, doorgangen, negatieve sporen, ...). Vloeren worden in hun geheel gefotografeerd, gesteund op fotogrammetrische reconstructietechnieken. Bij een vloer met een bepaald patroon worden detailfoto's genomen met schaallat. Een vloer met decoratieve tegels dient in detail te worden ingetekend en gefotografeerd. Deze tegels (ook de niet-decoratieve wanneer ze deel uitmaken van de decoratieve vloer) moeten gerecupereerd worden en krijgen een nummer dat op het detailplan wordt aangeduid. Bij de recuperatie van de tegels worden de nodige conservatiemaatregelen in acht genomen. Alle eco- en artefacten in een opmaaklaag worden ingezameld. Andere archeologische sporen en structuren worden volgens de richtlijnen van de C.G.P. geregistreerd en gedocumenteerd.

Waterputten, beerputten en diepe afvalputten

Bij het aantreffen van waterputten, beerputten en diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternamen voor natuurwetenschappelijk onderzoek en dateringsonderzoek. Bij het couperen van waterputten wordt er zorg voor gedragen dat de volledige waterput met insteekkuil wordt gecoupeerd, rekening houdend met de wetgeving inzake veiligheid. Indien er grote coupes gemaakt dienen te worden, wordt de werkwijze vooraf besproken met Onroerend Erfgoed, de wetenschappelijke begeleiding en de opdrachtgever. Bij het couperen van beerputten, wordt de coupe op de kleinst mogelijk werkbare oppervlakte gezet opdat men de verschillende lagen goed kan onderscheiden en apart kan volgen. Indien deze structuren dieper gaan dan de grondwatertafel dient een bemaling geplaatst te worden om deze te kunnen onderzoeken.

Sporen met menselijke resten en inhumatiegraven

Zie bepalingen CGP 15.8.4. Het onderzoeken van sporen met menselijke resten wordt gecoördineerd door de fysisch antropoloog. Onder coördineren wordt verstaan: de fysisch antropoloog bepaalt, in samenspraak met de erkende archeoloog, op basis van de complexiteit van de sporen met menselijke resten en de menselijke resten zelf, de kennis en vaardigheden van de medewerkers en de vereisten van het onderzoek, welke aspecten van de noodzakelijke handelingen door hem zelf worden uitgevoerd en welke aspecten door andere medewerkers kunnen uitgevoerd worden, en hoe die dienen te gebeuren.

De menselijke resten en de bijhorende sporen en vondsten worden geregistreerd door middel van digitale foto's (zo loodrecht mogelijk op het opgravingsvlak) met duidelijk zichtbare topografisch verankerde merktekens die in een digitaal plan verschaald worden. Er worden na opschonen detailfoto's genomen van de handen, voeten, hoofd en nekwervels (na het wegnemen van de onderkaak). Pathologische aandoeningen en vreemde inclusies in de sporen met menselijke resten worden in detail gefotografeerd en gedocumenteerd.

De inhumatiegraven worden tijdens het veldwerk beschreven aan de hand van skeletformulieren. De Code van Goede Praktijk bevat hiervoor een modelformulier, dat gebruikt moet worden voor de registratie van de gegevens over menselijke resten en het graftype.

Alle skeletten of delen van skeletten worden, wanneer mogelijk per onderscheiden individu, geborgen in geschikte verpakkingen, waarbij de resten van de linker- en rechterhand en van de linker- en rechtervoet in een aparte verpakking bij het skelet worden bijgehouden. Als de bewaringstoestand van het skeletmateriaal dit niet toelaat, wordt er overlegd met de conservator en de fysisch antropoloog voor een aangepaste wijze van berging. Elk onderscheiden individu krijgt een afzonderlijk vondstnummer.

Voor menselijk beendermateriaal dat buiten stratigrafisch primaire positie niet-intentioneel werd bijgezet, moet geen skeletformulier ingevuld worden en dit beendermateriaal moet niet gedetailleerd geregistreerd worden. Het beendermateriaal wordt wel ingezameld zoals een gewone vondst.

Verwerking en rapportage

Voor de verwerking, assessment van de resultaten en rapportage wordt minimaal de veldwerkleider en de assistent-archeoloog ingezet. De aardkundige neemt hierbij eventueel het bodemgedeelte op zich. Het tijdsbestek nodig voor waardering en analyse van de natuurwetenschappelijke onderzoeken zijn afhankelijk van de planning van het uitvoerend labo.

4.1.7 Natuurwetenschappelijk onderzoek

Algemeen

De veldwerkleider beslist op welke manier de staalname wordt aangepakt en of het nodig is een natuurwetenschapper te betrekken, rekening houdend met het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Hoofdstuk 20 in de Code van de Goede Praktijk bespreekt uitvoerig het natuurwetenschappelijke onderzoek bij opgravingen. Voor bemonsteringsstrategie wordt verwezen naar hoofdstuk 20.3 van de Code van Goede Praktijk.

Ook het assessment van de staalnames gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk. De relevante stalen worden bepaald na advies van de gespecialiseerde laboratoria, rekening houdend met het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Staalname en conservatie

De toegepaste staalname-strategie en noodzaak tot conservatie wordt bepaald door de archeoloog-veldwerkleider, indien nodig in samenspraak met specialisten.

4.1.8 Voorziene afwijkingen van de CGP en de algemene bepalingen onderzoekstechnieken en specifieke methode

Indien bij het veldwerk van de voorgestelde methode wordt afgeweken, op basis van de bekomen inzichten tijdens de uitvoering van het onderzoek, wordt dit beschreven en verantwoord in de rapportering. Indien de aanpak dient te worden aangepast tijdens het veldwerk, dienen alle betrokken partijen hiervan op de hoogte te worden gebracht.

Technisch kader

4.1.9 Termijn

De veldwerkfase wordt geraamd op 15 werkdagen, met een ploeg van 3 medewerkers. Hierbij wordt het aanleggen, documenteren en afwerken van de opgravingszones gerekend. Bij het veldwerk wordt uitgegaan van een personeelsbezetting bestaande uit minstens één veldwerkleider en twee assistent archeologen.

Na afronding van het veldwerk wordt in het Archeologierapport een inschatting van de benodigde tijd voor de verder rapportage en de benodigde natuurwetenschappelijk onderzoeken opgegeven. Voor de verwerking, assessment van de resultaten en rapportage wordt minimaal de veldwerkleider ingezet.

4.1.10 Begroting (raming)

In combinatie met de technische uitwerking en het schrijven van de rapportage wordt een dagprijs voor een archeoloog voorzien. De prijs omvat voorbereiding (melding start onderzoek, startoverleg), administratie, landmeting, archeologische registratie, rapportage. Expliciet niet inbegrepen zijn de werfvoorzieningen (keet, toilet, container, afsluiting, ..) en het graafwerk.

De geraamde kostprijs van het natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie op basis van de hierboven genoemde strategie voor staalname bedraagt € 2000 ex. BTW. Het bepalen van de noodzaak van het aanwenden van dit budget gebeurt na uitvoering van het veldwerk en in functie van de onderzoeksvragen..

4.1.11 Personeelseisen

Het team dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het archeologisch onderzoek dient te bestaan uit een erkend archeoloog die als veldwerkleider optreedt. Deze persoon beschikt over minstens 240 werkdagen opgravingservaring, waarvan minstens 120 werkdagen op stedelijke sites met complexe stratigrafische context. Indien de erkend archeoloog niet aanwezig is in het veld, dient een veldwerkleider met dezelfde competenties continu aanwezig te zijn en diens taken over te nemen.

De erkende archeoloog en/of veldwerkleider heeft de autoriteit over de uitvoering van het gehele project en staat in voor onder meer de melding van de aanvang van opgraving, het indienen van het archeologierapport en het eindverslag, het beheren van archeologische ensembles tijdens het onderzoek en het overdragen van archeologische ensembles aan het einde van het onderzoek. Indien de erkende archeoloog zelf of binnen zijn organisatie niet beschikt over bepaalde specialistische expertise en dit onderzoek uitbesteedt, maakt hij de opdrachtomschrijving hiervoor dusdanig op dat de uitvoering verloopt conform de bepalingen uit de Code van Goede Praktijk. De veldwerkleider draagt de dagelijkse leiding van het archeologisch onderzoek, brengt de voorziene onderzoeksstrategie ten uitvoer en behoudt de controle over de werkzaamheden.

De veldwerkleider wordt bijgestaan door 1 assistent archeoloog die beschikt over het diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit en minstens over 120 werkdagen opgravingservaring, waarvan minstens 60 werkdagen op stedelijke sites met complexe stratigrafische context. De assistent archeoloog vervult uitvoerende taken, op aansturen van de veldwerkleider, en staat de veldwerkleider bij in zijn taken.

Naast de assistent-archeoloog dient nog 1 veldmedewerker zonder specifieke vereisten het team bij te staan.

Naast de archeologen kan het team worden bijgestaan door een aardkundige. Hoofdstuk 21 uit de Code Goede Praktijk bespreekt de inzet van een aardkundige bij opgravingen.

Natuurwetenschappers, geofysici en materiaaldeskundigen worden alleen aangewend op vraag van de erkend archeoloog die het nodig acht op basis van de gegevens die vergaard worden tijdens de archeologische opgraving.

Deponering en conservatie archeologisch ensemble

Vergaarde data en vondsten, het archeologisch ensemble, blijven ten allen tijde eigendom van de opdrachtgever. Na onderzoek kan dit ensemble opgenomen worden door een erkend erfgoeddepot, indien dit voor de regio aanwezig is. Dit in overeenkomst met de opdrachtgever. Indien dit depot niet voorhanden is, dient een ander depot te worden gezocht of kan een afspraak gemaakt worden met het uitvoerend bedrijf voor opslag.

Sloopvoorwaarden

De sloop van aanwezige structuren in de advieszone kan voorafgaand aan het archeologisch onderzoek enkel plaatsvinden tot op maaiveldniveau. Alle funderingen of ondergrondse structuren dienen onaangeroerd te blijven tot het archeologisch onderzoek werd afgerond. Ondergrondse elementen kunnen eventueel gedurende het archeologisch onderzoek uitgebroken worden onder begeleiding van de uitvoerende archeoloog, indien het noodzakelijk blijkt voor de uitvoering van het onderzoek.

5 Lijsten

Plannenlijst

<i>Plan 1: Synthese bodemingrepen (digitaal; 1:1; 21.09.2023)</i>	4
Plan 2: Plangebied met afbakening van de zone voor opgraving.....	7

Tabellenlijst

<i>Tabel 1: Overzicht impact per ingreep onder het maaiveld</i>	4
---	---